GENERALINIO ADVOKATO PAOLO MENGOZZI IŠVADA,

pateikta 2007 m. lapkričio 8 d. [1]

I — Įvadas

1. 2006 m. spalio 17 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo tų pačių metų lapkričio 6 d., Briuselio darbo teismas *(Tribunal du travail de Bruxelles)* (Belgija) Teisingumo Teismui pateikė prejudicinį klausimą dėl 1968 m. vasario 29 d. Tarybos reglamento (EEB, Euratomas, EAPB) Nr. 259/68, nustatančio Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygas bei Komisijos pareigūnams laikinai taikomas specialias priemones [2], išaiškinimo.

2. Šis klausimas buvo pateiktas nagrinėjant bylą *S. Gysen prieš Groupe S–Caisse d'Assurances sociales pour indépendants* (S grupė – Savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo kasa, toliau – Socialinio draudimo kasa) dėl šios institucijos S. Gysen už du iš trijų jos vaikų pagal nacionalinės teisės aktus mokėtinų išmokų už išlaikomus vaikus dydžio nustatymo.

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisės aktai*

3. Pagal 11 straipsnio antrąją pastraipą Reglamentas Nr. 259/68 „yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse".

4. Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – PTN), nurodytų Reglamento Nr. 259/68 2 straipsnyje su jo vėlesniais pakeitimais, 67 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad šiems pareigūnams skiria-

1 — Originalo kalba: italų.

2 — OL L 56, 1968, p. 1.

mos trijų rūšių šeimos išmokos: namų ūkio išmoka, išmoka vaikui išlaikyti ir mokymosi išmoka.

5. PTN VII priedo 1, 2 ir 3 straipsniuose įtvirtinti kiekvienos iš šių išmokų skyrimo sąlygos ir dydis.

6. PTN 67 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „pareigūnai, gaunantys šiame straipsnyje nurodytas šeimos išmokas, deklaruoja panašaus pobūdžio išmokas iš kitų šaltinių; jos išskaičiuojamos iš išmokų, mokamų pagal VII priedo 1, 2 ir 3 straipsnius“.

7. Pagal Kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygų (toliau – KTĮS), nurodytų Reglamento Nr. 259/68 3 straipsnyje su jo vėlesniais pakeitimais, 20 straipsnio 2 dalį ir 21 straipsnį PTN 67 straipsnis ir jo VII priedo 1, 2 ir 3 straipsniai pagal analogiją taikomi laikiniesiems tarnautojams.

B — *Nacionalinės teisės aktai*

8. Pagal 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekretą, nustatantį šeimos įmokų mokėjimo savarankiškai dirbantiems asmenims tvarką [3], už išlaikomus vaikus mokamos išmokos dydį lemia kiekvieno vaiko, kurio atžvilgiu skiriama ši išmoka, pozicija (toliau – eiliškumas), atsižvelgiant į atitinkamo išmokas gaunančio darbuotojo vaikų gimimo eiliškumą. Sukonkretinant reikia nurodyti, kad ši išmoka didėja didėjant vaikų, kurių atžvilgiu skiriamos išmokos, skaičiui: antrojo vaiko atžvilgiu ji yra didesnė nei primojo vaiko atžvilgiu ir dar didesnė trečiojo bei paskesnių vaikų atžvilgiu.

9. Vis dėlto 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalyje, pakeistoje 2003 m. rugsėjo 7 d. Karaliaus dekreto [4], atgaline data įsigaliojusio nuo 2001 m. liepos 1 d., 4 straipsniu, numatyta:

„Taikant 17, 19, 20 ir 20a straipsnius, vaikų eiliškumas apibrėžiamas atsižvelgiant į vaikų, kurių atžvilgiu pagal šį dekretą skiriamos išmokos, gimimo eiliškumą, konsoliduotus įstatymus dėl šeimos išmokų, mokamų pagal darbo sutartį dirbantiems darbuotojams,

3 — *Moniteur belge*, 1976 m. gegužės 6 d., p. 5952. Vėliau šis dekretas buvo daug kartų keistas.

4 — *Moniteur belge*, 2003 m. spalio 1 d., p. 48215.

1976 m. kovo 26 d. Karaliaus dekretą dėl šeimos išmokų, skiriamų tam tikroms valstybės tarnautojų kategorijoms, 1971 m. liepos 20 d. Įstatymą, nustatantį garantuojamas šeimos išmokas ir Belgijoje galiojančias socialinės apsaugos tarptautines sutartis.“ [5]

III — Faktinės aplinkybės ir prejudicinis klausimas

10. Belgijos pilietė S. Gysen vykdo Belgijoje savarankišką profesinę veiklą.

11. Ji turi tris vaikus: Adrien, gimusį 1986 m. pirmoje santuokoje, kuri buvo nutraukta 1993 m., Augustin ir Elise, gimusius atitinkamai 1996 m. ir 1997 m. antroje santuokoje, taip pat nutrauktoje 2000 metais.

12. 2001 m. gruodžio 1 d. pirmasis S. Gysen vyras, Adrien tėvas, pradėjo dirbti Europos Bendrijų Komisijoje kaip laikinas tarnautojas. Nuo šios datos S. Gysen, kuriai teismo sprendimu buvo priskirta vaiko globa, gauna visas šeimos išmokas už sūnų, kaip išlaikomą vaiką, pagal PTN ir KTĮS Adrien tėvo vardu ir jo sąskaita.

13. Pagal teismo sprendimą S. Gysen taip pat gauna Socialinio draudimo kasos mokamas šeimos išmokas už du jaunesniuosius vaikus, kuriuos globoja kartu su savo antruoju vyru.

14. 2002 m. vasario 22 d. laišku S. Gysen pranešė Socialinio draudimo kasai, kad Komisija nuo 2001 m. gruodžio 1 d. jai moka išmokas už Adrien.

15. Po šios datos ši kasa nutraukė šeimos išmokų už Adrien mokėjimą S. Gysen, tačiau ir toliau jas mokėjo už Augustin ir Elise, kaip antros ir trečios eilės vaikus.

16. Vis dėlto nuo 2003 m. kovo mėn. Socialinio draudimo kasa išskaitė iš mėnesinių S. Gysen mokamų šeimos išmokų 2 284,84 EUR sumą, atitinkančią skirtumą

5 — Neoficialus teksto vertimas (originalo kalba – prancūzų).

tarp išmokų, išmokėtų už Augustin ir Elise, kaip už antros ir trečios eilės vaikus, ir išmokų, kurios, Socialinio draudimo kasos manymu, turėjo būti sumokėtos už juos, kaip už pirmos ir antros eilės vaikus. Nuo šios datos Socialinio draudimo kasa S. Gysen mokėjo išmokas už Augustin ir Elise, kaip už pirmos ir antros eilės vaikus. Ši kasa manė, kad į vaikus, kurių atžvilgiu šeimos išmokos mokamos Europos Bendrijų, negalima atsižvelgti nustatant grupę vaikų, kurių atžvilgiu išmokos skiriamos pagal 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmąją pastraipą.

17. Tokiomis aplinkybėmis S. Gysen pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, prašydama konstatuoti, kad vaikai Augustin ir Elise turi būti laikomi antros ir trečios eilės vaikais nurodytos nuostatos prasme, ir prašė priteisti iš Socialinio draudimo kasos iš jai nuo 2003 m. kovo mėn. mokamų išmokų išskaičiuotą sumą ir nepriemoką, atitinkančią skirtumą tarp mokėtos sumos ir sumos, kuri turėjo būti mokama kaip išmokos už minėtus vaikus.

18. Briuselio darbo teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar reglamentas (Nr. 259/68), jo VII priedo „Atlyginimas <…>“ 1 skyrius „Šeimos išmokos“ ir 67 straipsnio 1 dalis, kuriuose numatytos:

a) namų ūkio išmoka;

b) išmoka vaikui išlaikyti;

c) mokymosi išmoka,

gali ar privalo būti laikomi šioje byloje ginčijamame nacionalinės teisės akte numatyta vadinamąja „Belgijoje galiojančia socialinės apsaugos tarptautine sutartimi“?“

IV — Teisinis vertinimas

19. Siekdamas išspręsti pagrindinę bylą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar, vadovaujantis 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto nuostatomis, nustatant savarankiškai dir-

bančio asmens vaikų, kurių atžvilgiu skiriamos šeimos išmokos, grupę, būtiną nustatyti kiekvieno iš jų eiliškumą ir už kiekvieną iš jų mokėtinos išmokos dydį, reikia ar ne atsižvelgti į vaikus, už kuriuos šeimos išmokas moka Bendrijos institucijos pagal PTN ir KTĮS.

20. Šalys pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ginčijosi dėl 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje įtvirtintos sąvokos „Belgijoje galiojančios socialinės apsaugos tarptautinės sutartys“ taikymo srities. Iš šio teismo sprendimo matyti, kad nuoroda į „Belgijoje galiojančias socialinės apsaugos tarptautines sutartis“ į šį straipsnį buvo įterpta 2003 m. rugsėjo 7 d. Karaliaus dekretu po 2001 m. liepos 13 d. Belgijos arbitražo [6] (*Cour d'arbitrage*) sprendimo Nr. 106/2001 [7], kuriuo buvo nuspręsta, kad 1939 m. gruodžio 19 d. [8] Karaliaus dekretu konsoliduotų įstatymų dėl šeimos išmokų, mokamų pagal darbo sutartį dirbantiems darbuotojams, 42 straipsnis pažeidžia Belgijos konstitucijos 10 ir 11 straipsnius, nustatančius lygybės ir nediskriminavimo principus, nes „jame nustatyta, kad nustatant šeimos išmokų dydį lemiantį eiliškumą atsižvelgiama tik į vaikus, kurių atžvilgiu šio išmokos skiriamos tik pagal šiuos konsoliduotus įstatymus, nenumatant galimybės atsižvelgti į vaiką, kurio atžvilgiu šeimos išmokos skiriamos pagal Bendrijos teisę taikytiną Europos Sąjungos valstybės narės teisės aktą“ [9].

21. Pagrindinėje byloje S. Gysen teigė, kad „Belgijoje galiojančių socialinės apsaugos tarptautinių sutarčių“ sąvoka 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos prasme apima tarptautinės viešosios teisės reglamentuojamos institucijos priimtas privalomas teisės nuostatas, kaip antai numatytas PTN.

22. Socialinio draudimo kasa, atvirkščiai, tvirtino, kad 2003 m. rugsėjo 7 d. Karaliaus dekreto numatytas šios normos taikymo srities išplėtimas yra taikomas tik valstybėms, su kuriomis Belgijos Karalystė yra sudariusi daugiašales ar dvišales tarptautines sutartis socialinės apsaugos srityje. Ji pabrėžė, kad tarp Belgijos Karalystės ir Europos ar tarptautinių institucijų, kurios moka savo darbuotojams šeimos išmokas, nėra sudaryta jokia sutartis.

6 — 2007 m. gegužės 7 d. pakeitus Belgijos konstituciją Arbitražas buvo pervadintas į Konstitucinį teismą (*Moniteur belge*, 2007 m. gegužės 8 d., p. 25101 ir 25102).

7 — *Moniteur belge*, 2001 m. lapkričio 13 d., p. 38689.

8 — *Moniteur belge*, 1939 m. gruodžio 22 d., p. 8702.

9 — Neoficialus teismo sprendimo ištraukos vertimas.

23. Socialinio draudimo kasa nurodė, kad nors Europos Bendrijų steigimo sutartys yra Belgijoje galiojančios tarptautinės sutartys ir nors kai kurios šių tarptautinių organizacijų priimtos normos tiesiogiai taikomos valstybėse narėse, vis dėlto PTN nuostatos, nors ir suteikia Bendrijos pareigūnams teises, kuriomis jie gali remtis savo darbdavio atžvilgiu, nėra tiesiogiai taikomos Belgijos teisės sistemoje.

24. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikiama Generalinės prokuratūros pagrindinėje byloje išdėstyta nuomonė, kad Reglamentas Nr. 259/68, kuris priimtas remiantis dviejomis Belgijos Karalystės ratifikuotomis tarptautinėmis sutartimis – EB sutartimi ir 1965 m. balandžio 8 d. Protokolu dėl Bendrijos privilegijų ir imunitetų [10] – ir kuris, vadovaujantis jo 11 straipsniu, yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse, laikytinas patenkančiu į „Belgijoje galiojančių socialinės apsaugos tarptautinių sutarčių“ sąvoką 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos prasme.

25. Nurodęs minėtas šalių ir Generalinės prokuratūros nuomones ir pastebėjęs, kad pastarosios nuostatos formuluotė „pagal Belgijoje galiojančias socialinės apsaugos tarptautines sutartis“ skiriasi nuo kitų nacionalinių nuostatų kitoje nei pensijų srityje aiškių formuluočių „pagal viešosios tarptautinės teisės reglamentuojamos institucijos Pareigūnų tarnybos nuostatus“, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikia nagrinėjamą prejudicinį klausimą, nenurodydamas jokios kitos informacijos.

26. Akivaizdu, kad toks klausimas, koks suformuluotas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo priimtame sprendime, neturi patekti į Teisingumo Teismo kompetencijos sritį. Klausdamas, ar PTN ir jų VII priedas yra „Belgijoje galiojanti socialinės apsaugos tarptautinė sutartis“ 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos prasme, nacionalinis teismas iš tikrųjų prašo Teisingumo Teismo išaiškinti Belgijos teisės nuostatą [11]. Kaip žinoma, pagal EB 234 straipsnį įtvirtintą teisminio bendradarbiavimo sistemą nacionalinės teisės normas turi aiškinti nacionaliniai teismai, o ne Teisingumo Teismas [12].

27. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi pats nustatyti, kaip reikia suprasti sąvoką „Belgijoje galiojanti socialinės apsaugos tarptautinė sutar-

10 — OL 152, 1967, p. 13.

11 — Reikia nurodyti, kad nors šios nacionalinės nuostatos tekstas yra cituojamas ne sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, o prie šio sprendimo pridėtoje nacionalinės bylos medžiagoje, iš sprendimo galima suprasti šios nuostatos turinį.

12 — 1993 m. spalio 12 d. Sprendimas *Vanacker ir Lesage* (C-37/92, Rink. p. I-4947, 7 punktas) ir 2005 m. spalio 20 d. Sprendimas *Ten Kate Holding Musselkanaal ir kt.* (C-511/03, Rink. p. I-8979, 25 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

tis“ 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos prasme. Jis kompetentingas taikyti šią nuostatą ir įvertinti, ar PTN ir KTĮS patenka į šią sąvoką. Teisingumo Teismas gali tik patikslinti šių aktų teisinį pobūdį, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų atlikti šį vertinimą.

28. Šie patikslinimai, nors ir nekelia abejonių ar sunkumų, yra dar labiau naudingi, atsižvelgiant į kai kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareikštus teiginius. Būtent pabrėžtina, kad vykstant nacionalinės bylos nagrinėjimui Socialinio draudimo kasa teigė, jog PTN normos, nors ir suteikia Bendrijos pareigūnams teises, kuriomis jie gali remtis savo darbdavio atžvilgiu, nėra tiesiogiai taikomos Belgijos teisės sistemoje.

29. Manau, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą galima performuluoti taip, kad juo siekiama išsiaiškinti PTN ir KTĮS teisinį pobūdį ir jų galimą taikymą Belgijos teisės sistemoje.

30. Šiuo atžvilgiu pirmiausia reikia priminti, kad priimdama PTN ir KTĮS Europos Sąjungos Taryba įgyvendino EB sutarties nuostatą (dabar – EB 283 straipsnis), pagal kurią ši institucija raginama Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavus su kitomis suinteresuotosiomis institucijomis patvirtinti PTN ir KTĮS [13]. Savo ruožtu specialios PTN ir KTĮS nuostatos yra kai kurių prie Europos bendrijos steigimo sutarties ir Europos atominės energijos steigimo sutarties pridedamo tokios pačios teisinės galios ir tokio paties pobūdžio (kaip ir šios sutartys) Protokolo dėl Bendrijos privilegijų ir imunitetų normų, būtent jo 7 ir 12–16 straipsnių, įgyvendinimo taisyklės.

31. Be to, paminėtina, kaip Teisingumo Teismas jau turėjo progos pabrėžti, kad PTN ir KTĮS buvo patvirtintos Reglamentu Nr. 259/68 ir kad pagal EEB sutarties 189 straipsnio antrąją pastraipą (po pakeitimo – EB sutarties 189 straipsnio antroji pastraipa, tapusi EB 249 straipsnio antrąja pastraipa) šis reglamentas yra taikomas visuotinai; jis privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse [14]. Teisingumo Teismo manymu, tai reiškia, kad PTN

13 — Dar tiksliau, Reglamentas Nr. 259/68 buvo priimtas remiantis Europos Bendrijų jungtinės Tarybos ir jungtinės Komisijos steigimo sutarties (OL 152, 1967, p. 2) 24 straipsnio, kuris pakeitė ankstesnį EEB sutarties 212 straipsnį ir kurio formuluotė buvo perimta EB 283 straipsnyje, 1 dalimi.

14 — 1981 m. spalio 20 d. Sprendimas *Komisija prieš Belgiją* (137/80, Rink. p. 2393, 7 punktas) ir 1987 m. gegužės 7 d. Sprendimas *Komisija prieš Belgiją* (186/85, Rink. p. 2029, 21 punktas).

ir KTĮS, be poveikio Bendrijų institucijų vidaus sistemoje, taip pat įpareigoja valstybes nares visose srityse, kuriose jų pagalba yra būtina įgyvendinant šiuos aktus [15].

32. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas, nurodydamas, kad PTN 67 straipsnio 2 dalis leidžia išspręsti Bendrijos sistemos ir įvairių nacionalinių sistemų koliziją, nes šiuose nuostatuose numatytos šeimos išmokos yra mokamos teisę į jas turintiems asmenims, tik kai jų dydis viršija pagal valstybės narės sistemą mokamų panašių išmokų dydį, pareiškė, kad pagrįstas šio 67 straipsnio 2 dalimi, t. y. EEB sutarties 189 straipsnio antrosios pastraipos pagrindu priimto reglamento nuostata, pareigūnams pagal PTN mokamų išmokų papildomas pobūdis yra privalomas valstybėms narėms ir negali būti pažeistas nacionalinės teisės aktų nuostatomis [16].

33. PTN ir KTĮS yra privalomi visoms valstybėms narėms, įskaitant Belgijos Karalystę. Be to, negalima būtų teigti, kad nagrinėjamoje byloje šie aktai nebuvo privalomi Belgijos valdžios institucijoms, nes Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad PTN 67 straipsnio 2 dalis nenustato pareigų valstybėms narėms šeimos išmokų srityje tais atvejais, kai išėjusio į pensiją Bendrijų pareigūno ar kito tarnautojo sutuoktinis vykdo valstybės narės teritorijoje savarankišką veiklą [17].

34. Paskutinė Teisingumo Teismo pastaba paprasčiausia reiškia, kad valstybei narei nedraudžiama atsisakyti skirti jos įstatymais numatytas šeimos išmokas, remiantis teisę į šias išmokas turinčių asmenų galimybe už tą patį vaiką gauti pagal PTN ir KTĮS mokamas išmokas tais atvejais, kai Bendrijų pareigūno ar tarnautojo sutuoktinis jos teritorijoje vykdo savarankišką veiklą [18]. Kaip nurodė Teisingumo Teismas, tokio paties pobūdžio išmokos, kurios pagal PTN 67 straipsnio 2 dalį turi būti išskaičiuotos iš pareigūnams pagal PTN mokamų šeimos išmokų ir kurios atleidžia institucijas nuo pareigos jas mokėti, yra tik tos, kurios mokamos, kai asmuo vykdo veiklą pagal darbo sutartį [19]. Šio 67 straipsnio 2 dalies netaikymas nurodytais atvejais neturi

15 — Minėti 1981 m. spalio 20 d. Sprendimas *Komisija prieš Belgiją* (8 punktas) ir 1987 m. gegužės 7 d. Sprendimas *Komisija prieš Belgiją* (21 punktas).

16 — Minėtas 1987 m. gegužės 7 d. Sprendimas *Komisija prieš Belgiją* (23 punktas).

17 — Ten pat, 34 punktas.

18 — Ten pat, 33 punktas.

19 — Ten pat.

jokios įtakos šių PTN ir KTĮS privalomam pobūdžiui ir tiesioginiam taikymui visose valstybėse narės, įskaitant Belgijos Karalystę.

35. Todėl į Teisingumo Teismui pateiktą prejudicinį klausimą galima atsakyti paprasčiausia nurodant, kad Bendrijos reglamentu patvirtinti PTN ir KTĮS yra visuotinai taikomi, privalomi visi bei tiesiogiai taikomi visose valstybėse narėse.

36. Vis dėlto Komisija, vienintelė šalis, kuri kartu su S. Gysen pateikė rašytines pastabas šioje byloje, mano, kad prejudicinį klausimą reikia performuluoti plačiau nei nurodyta šios išvados 29 punkte. Ji siūlo laikyti, kad nacionalinis teismas iš esmės nori sužinoti: „Ar Bendrijos teisė turi būti aiškinama kaip prieštaraujanti nacionalinės teisės aktams, pagal kuriuos, kai visos šeimos išmokos, į kurias savarankiškai dirbantis asmuo turi teisę, mokamos pagal PTN įtvirtintą Bendrijos sistemą <…>, į vaiką, kurio atžvilgiu šios išmokos yra skiriamos, neturi būti atsižvelgiama nustatant šio darbuotojo vaikų eilišKumą <…>, lemiantį (už kitus šio darbuotojo vaikus mokėtinų) šeimos išmokų dydį?“

37. Taip pateiktu klausimu būtų siekiama ne tik gauti paaiškinimus dėl PTN ir KTĮS teisinio pobūdžio, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų įvertinti, ar šie aktai patenka į sąvoką „Belgijoje galiojančios socialinės apsaugos tarptautinės sutartys“, kurios taikymo sritį nacionalinėje teisėje šis teismas turėtų apibrėžti.

38. Atvirkščiai arba bet kuriuo atveju papildomai, šis prejudicinis klausimas būtų susijęs su Bendrijos teisės, kaip aukštesnio lygio teisės, nustatytais nagrinėjamos vidaus normos aiškinimo ir taikymo apribojimais. Atsižvelgiant į nacionalinio teismo pareigą pateikti kuo labiau Bendrijos teisę atitinkantį šios normos aiškinimą ir net, jei to padaryti negalima, tam tikrais atvejais jos netaikyti, reikėtų apibrėžti pagal Bendrijos teisę numatytus galimus reikalavimus, kurie padėtų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui apibrėžti šios vidaus teisės sąvokos taikymo sritį ir prireikus įvertinti šią sąvoką įtvirtinančios normos atitiktį Bendrijos teisei, kai jos negalima suprasti ta prasme, kad ji taip pat apima PTN ir KTĮS.

39. Reikia atsakyti į klausimą, ar Komisijos pasiūlytas prejudicinio klausimo performulavimas, kuriuo labai išplečiamas prašymą pri-

imti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas, neviršija EB 234 straipsnio įtvirtintos Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo sistemos srities.

40. Šiuo klausimu primintina, kad pagal Teisingumo Teismo praktiką, gavęs netinkamai suformuluotus klausimus ar klausimus, kurie nepatenka į EB 234 straipsniu jam suteiktą kompetenciją, šis teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš akto, kuriuo prašoma priimti prejudicinį sprendimą, motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Bendrijos teisės klausimus, atsižvelgdamas į bylos dalyką [20].

41. Siekdamas pateikti naudingą atsakymą prejudicinį klausimą pateikusiam teismui, Teisingumo Teismas gali būti priverstas atsižvelgti į Bendrijos teisė normas, kurių nacionalinis teismas nenurodė savo prašyme [21]. Taip atsitinka tais atvejais, kai Teisingumo Teismui pateiktame klausime nurodomos su prejudicinėje procedūroje nagrinėjama situacija nesusijusios Bendrijos teisės normos [22] arba kai jame nenurodoma jokia konkreti Bendrijos teisės nuostata, pateikiant nuorodą į Sutartį ar į visą Bendrijos teisę [23].

42. Teisingumo Teismo praktikoje taip pat buvo atvejų, kai jis išplėtė jam pateikto prejudicinio klausimo dalyką, pareikšdamas nuomonę dėl Bendrijos teisės akto galiojimo, nors nacionalinio teismo suformuluotame prejudiciniame klausime Teisingumo Teismo buvo prašoma tik pateikti išaiškinimą [24].

43. Taigi atrodo, kad Teisingumo Teismas pripažino turįs didelę diskreciją atrenkant aiškintinus (siekiant išspręsti nacionalinę bylą) Bendrijos teisės klausimus, įvykdydamas reikalavimą pateikti „naudingą atsakymą“ prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir visiškai bendradarbiaudamas su šiuo teismu. Bendradarbiaujant pagal EB 234 straipsnį įtvirtintą

20 — Žr., be kita ko, 1986 m. kovo 20 d. Sprendimą *Tissier* (35/85, Rink. p. 1207, 9 punktas) ir 1999 m. lapkričio 18 d. Sprendimą *Teckal* (C-107/98, Rink. p. I-8121, 34 punktas).

21 — Minėto sprendimo *Tissier* 9 punktas; 1994 m. vasario 2 d. Sprendimas *Verband Sozialer Wettbewerb* (C-315/92, Rink. p. I-317, 7 punktas) ir 2002 m. lapkričio 7 d. Sprendimas *Bourrasse ir Perchicot* (C-228/01 ir C-289/01, Rink. p. I-10213, 33 punktas).

22 — Žr., be kita ko, 1990 m. kovo 27 d. Sprendimą *Bagli Pennacchiotti* (C-315/88, Rink. p. I-1323); 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimą *Flip ir O. Verdegem* (C-315/93, Rink. p. I-913); minėtus sprendimus *Teckal* ir *Bourrasse ir Perchicot*.

23 — Be kita ko, žr. 1971 m. liepos 14 d. Sprendimą *Muller ir kt.* (10/71, Rink. p. 723), 1984 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Haug-Adrion* (251/83, Rink. p. 4277), minėtą sprendimą *Tissier*, 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Aliments Morvan* (C-235/90, Rink. p. I-5419) ir 1996 m. rugsėjo 26 d. Sprendimą *Arcaro* (C-168/95, Rink. p. I-4705).

24 — Žr. 1977 m. vasario 3 d. Spredimą *Strehl* (62/76, Rink. p. 211); 1980 m. spalio 15 d. Sprendimą *Roquette Frères* (145/79, Rink. p. 2917) ir 1990 m. birželio 14 d. Sprendimą *Weiser* 9C-37/89, Rink. p. I-2395).

teisminio bendradarbiavimo sistemą, kurioje nacionalinis teismas ir Teisingumo Teismas, vykdydami savo kompetenciją ir siekdami užtikrinti vienodą Bendrijos teisė taikymą, turi tiesiogiai ir abipusiai prisidėti prie sprendimo priėmimo, bet kuris griežtas formalumas, tik vilkinantis (procesą), yra nepriimtinas [25]. Didelė Teisingumo Teismo sau pačiam suteikta diskrecija performuluoti prejudicinius klausimus, net išplečiant jų dalyką, taip pat pagrįsta proceso ekonomiškumo pagrindais, nes ji leidžia išvengti pakartotinio prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kuris priešingu atveju galėtų būti pateiktas.

44. Nagrinėjamoje byloje, nors Komisijos siūlomas Briuselio darbo teismo pateikto klausimo performulavimas, atrodo, neviršija Teisingumo Teismo praktikoje apibrėžtos jo kompetencijos priimti prejudicinius sprendimus plačios apimties, tai akivaizdžiai nereiškia, kad Teisingumo Teismas turi būtent taip performuluoti šį klausimą.

45. Nors taikydamas EB 10 ir 234 straipsnius Teisingumo Teismas turi atsakyti į prašymą priimti prejudicinius sprendimus pateikusių teismų Bendrijos teisės aiškinimo klausimus, kurie atitinka Teisingumo Teismo praktikoje nustatytus priimtinumo reikalavimus, negalima teigti, kad jis turi atsakyti į klausimus, kuriuos jam pateikė ne šie teismai, o prejudicinėje procedūroje dalyvaujantys subjektai. Pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį šie subjektai yra pagrindinės bylos šalys, valstybės narės, Komisija ir esant tam tikroms aplinkybėms – Europos parlamentas, Taryba ir Europos centrinis bankas, o jeigu klausimas susijęs su Europos ekonominės erdvės susitarimo taikymo sritimi – šio susitarimo šalys, kitos nei valstybės narės, ir šiame susitarime nurodyta ELPA priežiūros institucija.

46. Teisingumo Teismo teisė pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui platesnį aiškinimą, nei pastarasis prašė, turi būti vykdoma atsargiai ir tik tokiu atveju, kai manoma, kad tai yra tikslinga.

47. Šioje byloje pastebėtina, kad Komisijos pateiktas klausimas labai viršija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą. Iš jokios Briuselio darbo teismo sprendimo nuostatos neišplaukia, kad šis teismas abejotų dėl 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos, kurios jis dar nebuvo išaiškinęs, atitikties Bendrijos teisės normoms ar prin-

25 — 1965 m. gruodžio 1 d. Sprendimas *Schwarze* (16/65, Rink. p. 1081, 16/65, Rink. p. 1094).

cipams. Nagrinėjamas atvejis labai skiriasi nuo atvejo, kai nacionalinio teismo prejudicinis klausimas buvo susijęs su jo aiškinamo nacionalinės teisės akto atitiktimi atitinkamai Bendrijos teisės nuostatai, kuomet Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į nacionalinio teismo iškeltos problemos esmę, nurodė, kad ši nuostata nagrinėjamai bylai yra netaikoma, ir išaiškino kitą šiai bylai taikytiną Bendrijos teisės nuostatą, kuriai prieštarauja nacionalinės teisės aktas [26].

48. Galiausiai Komisijos siūlomas prejudicinio klausimo performulavimas nebūtinas siekiant užtikrinti prašymo priimti prejudicinį sprendimą veiksmingumą. Kaip buvo minėta, net jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas blogai suformulavo savo klausimą, nepaisant nieko, užtikrinant naudingą Teisingumo Teismo atsakymą įmanoma jį performuluoti taip, kaip buvo nurodyta šios išvados 29 punkte.

49. Bet kuriuo atveju manau, kad būtų netikslinga, jei Teisingumo Teismas ieškotų visoje Bendrijos teisėje nuostatos, kuri galėtų prieštarauti nacionalinės teisės aktui, nurodytam Komisijos siūlomoje klausimo formuluotėje. Daugiausia Teisingumo Teismas turėtų išnagrinėti tik Komisijos rašytinėse pastabose nurodytą Bendrijos teisės nuostatą, t. y. EB 10 straipsnį. Tokia išvada darytina pagal analogiją naujai Teisingumo Teismo praktikos tendencijai, pagal kurią nagrinėjant prejudicinių klausimų priimtinumą iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo reikalaujama būtent nurodyti tikslias priežastis, paskatinusias jį kreiptis dėl Bendrijos teisės aiškinimo ir manyti, kad Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas yra būtinas, bei jo prašomų išaiškinti Bendrijos teisės nuostatų pasirinkimo pagrindus ir ryšį, kuris, jo manymu, egzistuoja tarp šių nuostatų ir jo nagrinėjamoje byloje taikomo nacionalinės teisės akto [27].

50. Galiausiai reikia priminti, jog Teisingumo Teismas turi pareigą užtikrinti, kad suinteresuotosioms šalims pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį būtų suteikta galimybė pateikti rašytines pastabas, atsižvelgiant į tai, kad iki šių pastabų pateikimo joms

26 — Žr., be kita ko, 2004 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *My* (C-293/03, Rink. p. I-12013).

27 — 2000 m. birželio 28 d. Nutartis *Laguillaumie* (C-116/00, Rink. p. I-4979, 16 punktas); 2004 m. spalio 19 d. Nutartis *Provvidenza Regio* (C-425/03, dar nepaskelbta Rinkinyje, 9 punktas); 2005 m. gruodžio 1 d. Nutartis *Dhumeaux ir kt.* (C-116/05, dar nepaskelbta Rinkinyje, 21 punktas) ir 2006 m. liepos 13 d. Nutartis *Eurodomus* (C-166/06, dar nepaskelbta Rinkinyje, 7 ir 8 punktai). Pabrėžtina, kad antroje iš šių nutarčių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė prašomų išaiškinti Bendrijos teisės nuostatų.

pranešama tik apie sprendimus dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą [28].

51. Konkrečiai dėl šios išvados 47 punkte minėtų priežasčių Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų šalių galimybė pateikti rašytines pastabas dėl galimų Bendrijos teisės nuostatų, prieštaraujančių tokiai nacionalinės teisės nuostatai, kuri įtvirtinta 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje ir išaiškinta Socialiniai draudimo kasai prašant, jei iš viso egzistuoja, yra tik teorinė. Tiesa, kad šios šalys, kurioms pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 104 straipsnio 4 dalį buvo įteiktos Komisijos pateiktos rašytinės pastabos, galėjo pareikšti savo nuomonę dėl šių pastabų prašydamos surengti teismo posėdį ir pateikdamos savo pastabas žodžiu. Vis dėlto, viena vertus, nereikia pamiršti, kad tik sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą yra įteikiamas Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodytoms šalims, būtent valstybėms narėms, kartu su vertimu į kiekvienos valstybės oficialiąją kalbą [29], o Komisijos šioje prejudicinėje procedūroje pateiktos rašytinės pastabos buvo įteiktos šioms šalims tik originalo kalba (proceso kalba – prancūzų). Kita vertus reikia taip pat užtikrinti galimybę pateikti rašytines pastabas.

52. Komisijos siūlomo prejudicinio klausimo dalyko išplėtimas reikalautų suteikti valstybėms narėms ir pagrindinės bylos šalims galimybę raštu išdėstyti savo nuomonę dėl Komisijos iškelto klausimo. Mano manymu, ypač būtų svarbu prašyti pateikti pastabas Belgijos vyriausybės, nes šis klausimas galėtų netiesiogiai sukelti diskusiją dėl Belgijos teisės normos atitikties Bendrijos teisei. Nors dar įmanoma gauti nagrinėjamas pastabas, dėl to būtų nukeltas sprendimo priėmimas šioje byloje.

53. Dėl nurodytų priežasčių nepatartina išplėsti šioje procedūroje Teisingumo Teismo nagrinėjimo taip, kad jis apimtų Komisijos siūlomą klausimą. Taigi prejudicinio klausimo dalykas turėtų apsiriboti šios išvados 29 punkte nurodyta formuluote. Be to, primintina, kad Komisija visuomet turi galimybę pateikti Teisingumo Teismui 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos

28 — 1982 m. balandžio 1 d. Sprendimas *Holdijk ir kt.* (141/81–143/81, Rink. p. 1299, 6 punktas) ir 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas *Altair Chimica* (C-207/01, Rink. p. I-8875, 25 punktas); 1995 m. kovo 23 d. Nutartis *Saddik* (C-458/93, Rink. p. I-511, 13 punktas) ir minėtos nutarties *Laguillaumie* 14 punktas.

29 — Žr. minėtos nutarties *Laguillaumie* 24 punktą.

atitikties Bendrijos teisei klausimą, pagal EB 226 straipsnį pradėdama bylą dėl įsipareigojimų nevykdymo.

54. Klausimas, ar EB 10 straipsnis draudžia nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią kompetentinga nacionalinė institucija, skirdama šeimos išmokas už savarankiškai dirbančio asmens išlaikomus vaikus, neatsižvelgia į šio darbuotojo vaiką, kurio atžvilgiu šeimos išmokos mokamos pagal PTN ar KTĮS, nustatydama kitų šio darbuotojo vaikų eiliškumą, lemiantį – taikant šią nuostatą – pastarųjų atžvilgiu mokėtinų šeimos išmokų dydį, iš esmės bus išnagrinėtas tik subsidiariai ir tik bendrais bruožais.

55. Komisija, remdamasi Sprendimu *My* [30] sukurtu precedentu, mano, kad į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai. Šis sprendimas susijęs su nacionalinės teisės aktu, kuris draudė kompetentingai socialinio draudimo įstaigai atsižvelgti į darbo stažą Bendrijos institucijoje, suteikiant teisę į išankstinį pensijos mokėjimą pagal nacionalinę sistemą.

56. Šiame sprendime Teisingumo Teismas, nurodydamas, kad EB 10 straipsnis įtvirtina valstybių narių pareigą padėti Bendrijai atlikti savo uždavinius, pareiškė, kad šis straipsnis kartu su PTN prieštarauja tokiam nacionalinės teisės aktui [31].

57. Tačiau negalima nenurodyti, jog Teisingumo Teismas priėjo prie šios išvados konstatavęs, kad šis nacionalinės teisės aktas gali apsunkinti profesinės veiklos vykdymą Europos Sąjungos institucijoje ir nuo jos atgrasyti, nes priimdamas tokios institucijos pasiūlymą dirbti darbuotojas, anksčiau apdraustas pagal nacionalinę pensijų sistemą, gali prarasti galimybę gauti pagal šią sistemą senatvės pensiją, į kurią jis turėtų teisę, jeigu nebūtų sutikęs priimti šio darbo pasiūlymo [32].

58. Taigi Teisingumo Teismas, konstatuodamas kad toks nacionalinės teisės aktas prieštarauja EB 10 straipsniui, nors ir skaitomam kartu su PTN nuostatomis, pripažino reikšminga aplinkybę, kad dėl jo Bendrijai galėtų

30 — Minėtas.

31 — Ten pat, 47 ir 49 punktai.

32 — Ten pat, 47 punktas.

būti sunkiau įdarbinti tam tikrą darbo stažą turinčius nacionalinius pareigūnus, sudarant kliūtis Bendrijos institucijų veiklai.

59. Be to, panašios pozicijos Teisingumo Teismas laikėsi ankstesniame sprendime *Tither*[33], susijusiame su nacionaline sistema, skirta pagerinti individualaus būsto pirkimą ir kokybę, pagal kurią numatytos lengvatos (mokėtinų hipotekos kredito palūkanų subsidijos) nebuvo taikomos asmenims, užimantiems pareigas, už kurias pastarieji, remiantis atleidimu nuo mokesčio ar specialiu imunitetu, gaudavo neapmokestinamą užmokestį, taigi ir Bendrijos pareigūnams. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašė būtent nurodyti, ar EEB sutarties 5 straipsnis (po pakeitimo – EB sutarties 5 straipsnis, tapęs EB 10 straipsniu) įpareigojo suinteresuotąją valstybę narę suteikti numatytą lengvatą taip pat šiems asmenims su sąlyga, kad jie įvykdė kitus nagrinėjamoje sistemoje nustatytus reikalavimus. Primindamas, kad ši nuostata draudžia valstybėms narėms imtis priemonių, galinčių trukdyti Bendrijos institucijų veiklą, Teisingumo Teismas nurodė, kad nors toks teisės aktas, kaip antai nagrinėjama sistema, galėtų atimti iš Bendrijos pareigūnų ir tarnautojų teisę gauti šią mokesčių lengvatą, kurią jie gautų, jeigu neturėtų šio statuso, vis dėlto jo negalima laikyti priemone, galinčia atgrasyti kai kuriuos asmenis įsidarbinti Bendrijose ar juos priversti išeiti iš tarnybos ir dėl to sutrukdyti Bendrijos institucijų veiklą. Taigi jis padarė išvadą, kad EEB sutarties 5 straipsnis nedraudžia valstybėms narėms netaikyti tokios lengvatos, kaip antai numatytos pagrindinėje byloje nagrinėjamoje nacionalinėje sistemoje, Bendrijų pareigūnams ir tarnautojams.

60. Grįžtant prie šios prejudicinės procedūros būtų sunku teigti, kad tokia nuostata, kuri įtvirtinta 1976 m. balandžio 8 d. Karaliaus dekreto 16 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje, jeigu ji būtų išaiškinta taip, kad joje numatytoje sistemoje neatsižvelgiama į savarankiškai dirbančio asmens vaikus, kurių atžvilgiu šeimos išmokos mokamos pagal PTN ar KTĮS, galėtų atgrasyti kai kuriuos asmenis įsidarbinti Bendrijose ar juos priversti išeiti iš tarnybos. Pati Komisija, darydama nuorodą į nagrinėjamą atvejį, teigia, kad dėl Belgijos teisės aktų atitinkamas Bendrijos tarnautojas (pirmasis S. Gysen vyras, Adrien tėvas) nieko nepraranda, nes jie tik sumažina šeimos išmokų, kurias Socialinio draudimo kasa turi mokėti jo buvusiai

33 — 1990 m. kovo 22 d. Sprendimas *Tither* (C-333/88, Rink. p. I-1133).

žmonai už vaikus Augustin ir Elise, gimusius antroje santuokoje su vyru, ne Bendrijų pareigūnu ar tarnautoju [34], dydį. Be to, net jeigu būtų laikoma, kad šis sumažėjimas gali turėti įtakos S. Gysen pirmojo vaiko priežiūrai skiriamų išteklių dydžiui ir dėl to galiausiai šio vaiko tėvo, Bendrijos tarnautojo, pareigų išplėtimui, jam padengiant dalį vaiko priežiūros išlaidų, ši įtaka būtų pernelyg netiesioginė ir mažareikšmė, kad galėtų turėti minėtą atgrasomąjį ar raginamąjį poveikį.

61. Tiesa, kaip teisingai pabrėžia Komisija, kad Belgijos teisė akto, išaiškinto, kaip nurodyta ankstesniame punkte, taikymas S. Gysen ir jos vaikams Augustin ir Elise vien dėl to, kad Adrien tėvas dirba Bendrijų institucijoje, būtų mažiau palankus nei tuo atveju, jei šis tėvas joje nedirbtų [35]. Tačiau atsižvelgiant į aiškinimo kriterijų, išplaukiantį iš minėtų sprendimų *Tither* ir *My*, šis nevienodas požiūris, mano manymu, nelaikytinas EB 10 straipsnyje įtvirtintos Belgijos Karalystės pareigos lojaliai bendradarbiauti su Bendrijų institucijomis pažeidimu.

62. Taip pat tikslinga nurodyti, kad, atsižvelgiant į mano siūlomo ir šios išvados 29 ir 53 punktuose nurodyto nagrinėjimo apimtį, šis nevienodas požiūris negali būti kritikuojamas remiantis vienodo požiūrio principu, kaip bendruoju Bendrijos teisės principu, ar jo specifine išraiška, pavyzdžiui, EB 12 straipsniu (diskriminacijos dėl pilietybės draudimas) ir 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje [36] 7 straipsnio 2 dalimi (pagal kurią darbuotojas, valstybės narės pilietis, dirbantis kitoje valstybėje narėje, „joje naudojasi tomis pačiomis socialinėmis ir mokesčių lengvatomis kaip ir vietiniai darbuotojai“). Jokia pagrindinės bylos medžiagoje esanti informacija neleidžia daryti išvados, kad nagrinėjamas atvejis patenka į Bendrijos teisės taikymo sritį, o nėra tik Belgijos Karalystės vidaus situacija.

34 — Komisijos rašytinės pastabos (37 ir 38 punktai).

35 — Ten pat, 40 punktas.

36 — OL L 257, 1968, p. 2.

V — Išvada

63. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į Briuselio darbo teismo pateiktą klausimą atsakyti taip:

„Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatai ir kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygos, patvirtintos 1968 m. vasario 29 d. Tarybos reglamentu (EEB, Euratomas, EAPB) Nr. 259/68, nustatančiu Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygas bei Komisijos pareigūnams laikinai taikomas specialias priemones, yra visuotinai taikomi, privalomi visi ir tiesiogiai taikomi visose valstybėse narėse.

Aiškinantis ir taikantis nacionalinę teisę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi apibrėžti, ar atsižvelgiant į nurodytą pobūdį šie aktai yra „Belgijoje galiojanti socialinės apsaugos tarptautinė sutartis pagrindinėje byloje nagrinėjamo nacionalinės teisės akto prasme“.“